

Република Македонија
Министерство за финансии
КВАРТАЛЕН ЕКОНОМСКИ
ИЗВЕШТАЈ – К1/2010

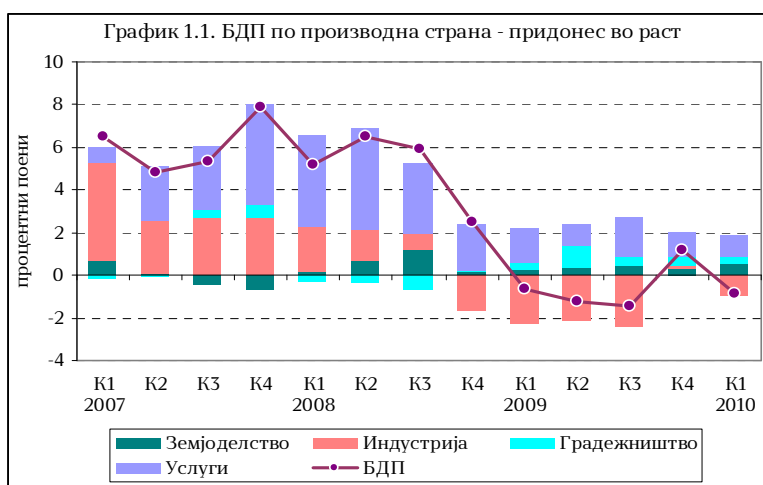
Резиме

- Во првиот квартал 2010 година **БДП оствари реално намалување** од 0,9% во однос на истиот квартал од 2009 година. Пад на производството е забележан во индустријата, сообраќајот и угостителството, додека во останатите сектори е остварен раст, од кои градежнството има најзабележителен раст од 7,7%;
- **Бројот на вработени** се намали за 0,4% во однос на истиот квартал претходната година. Во К-1-2010 **стапката на вработеност** изнесува 37,5%, додека **бројот на невработени** претставува 33,5% од работната сила;
- **Стапката на инфлација**, мерена според индексот на трошоци на живот, во К-1-2010 изнесува 0,4% (К/К-4);
- **Нето платата** номинално во К-1-2010 порасна за 3,3%, додека реалниот раст изнесува 2,8%;
- **Буџетскиот дефицит** на крајот на К-1-2010 изнесува 1,0% од годишниот БДП. **Фискалното оптоварување** во К-1 изнесува 28,3% и претставува намалување за 0,3 пп во однос на К-4-2009;
- **Кредитите на приватниот сектор** продолжија да растат со забавена динамика. Имено, тие остварија пораст од само 2,5% во однос на К-1-2009. Од друга страна, **депозитите** и натаму интензивирани растат со стапка од 11,4%;
- **Македонскиот берзански индекс** МБИ-10 забележа раст од 38,6% во однос на К-1-2009. Истовремено, вкупниот промет остварен на Македонската берза бележи пад од 36,4%;
- **На годишно ниво**, при значителен раст на извозот за 20,4% и истовремено намалување на увозот за 8%, вкупната надворешно-трговска размена, изразена во евра, за прв пат по една година бележи раст, од 1,1%;
- **Трговската отвореност на Република Македонија** во К-1-2010 изнесува 82,8%, со што продолжи трендот на раст во однос на претходните квартали.

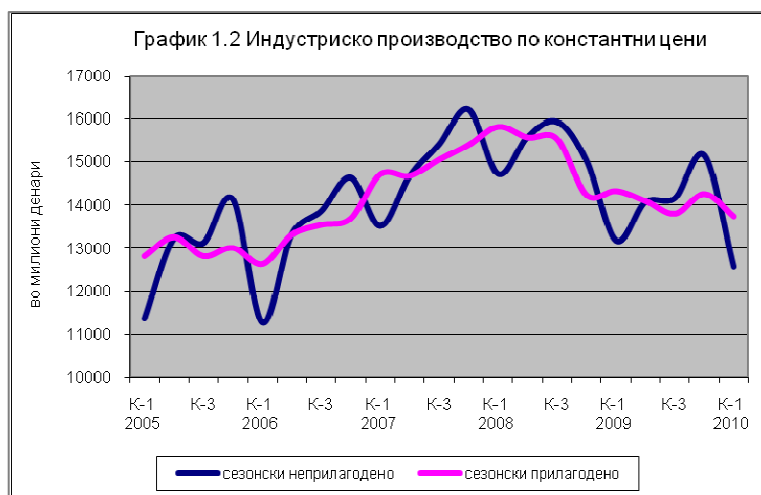
1. Макроекономски трендови и реален сектор

Во К-1-2010 Бруто домашниот производ (БДП) по тековни цени изнесува 93.524 милиони денари или 45.475 денари по глава на жител¹. Во првиот квартал, **реалниот раст на БДП** е негативен и изнесува 0,9% во однос на истиот квартал од 2009 година. И покрај тоа што во претходниот квартал растот на БДП беше позитивен (1,2%), што укажуваше на заздравување на македонската економија, сепак остварувањето во првиот квартал од 2010 укажува дека сеуште постојат ризици како резултат на светската економска криза.

Во К-1 2010 година, според **производствениот метод** остварен е негативен раст во секторите Сообраќај и врски (-1,2%), Хотели и ресторани (-13,3%) и Индустрија (-4,6%), што придонесе за негативниот раст на БДП. Од друга страна секторите, Финансиско посредување (3,7%), Градежништво (7,7%), Земјоделство (5,0%), Трговијата на големо и мало (1,1%) и Јавна управа (4,0%) забележаа позитивен раст (График 1.1).

Падот на индустриското производство во К-1-2010 главно се должеше на остварените негативни стапки кај: преработувачката индустрија (14,6%), вадење руди и камен (5,8%), производство на електрични машини и апарати (55,5%), производство на метални производи во металопреработувачката

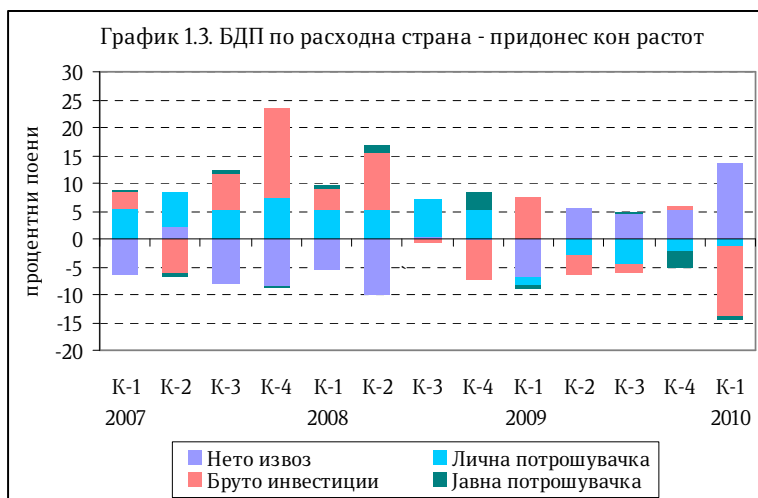

фаза (55,6%), производство на кокс, деривати на нафта и нуклеарно гориво (49,1%), производство на мебел (18,7%), производство на машини и уреди (3,5%).

¹ Процена на население на 31.12.2008 според ДЗС

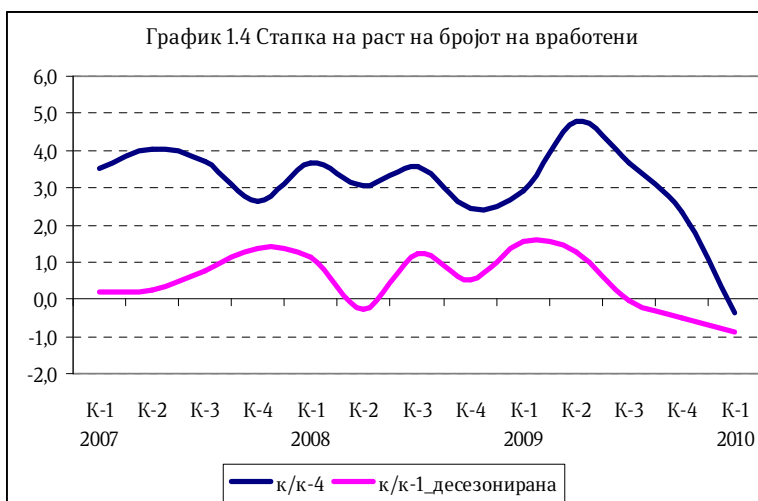
Од друга страна, производството на основни метали (48,1%), производството на други сообраќајни средства (7,2%), рециклажата (227,9%) и снабдувањето со електрична енергија (19%) остварија раст.

Гледано од **расходната страна на БДП**, во К-1-2010 година, финалната потрошувачка забележа реален пад од 1,6%, увозот забележа од 14,6%, извозот забележа раст од 12,4%, додека пак бруто-инвестициите забележаа пад од 46,6%.

Бројот на вработени во К-1-2010 се намали за 0,4% во однос на истиот квартал претходната година, со што **стапката на вработеност** изнесува 37,5%.

Релативно високиот пораст на работоспособното население од 0,6% предизвика зголемување како на работната сила, така и на неактивното население. Притоа, најголемиот дел од зголеменото активно население премина директно во невработеност. Ваквите

движења придонесоа **бројот на невработени** во анализираниот период да се зголеми за 2,9%, додека **стапката на невработеност** да се зголеми за 0,7 п.п. (на 33,5%). Имено, на него основа е регистрирано намалување на работните места во приватниот сектор, каде бројот на вработени се намали за 1,4%, додека во останатиот дел од економијата имаше зголемување на вработеноста од 2,4%. Бројот на вработени исчистен од сезонските влијанија почнувајќи од К-3-2009 бележи тренд на намалување (К/К-1), при што падот во К-1-2010 е највисок и изнесува 0,9%. Тоа се објаснува со цикличните движења во економијата, имајќи предвид дека индикаторите на пазарот на труд со задоцнување го следат циклусот.

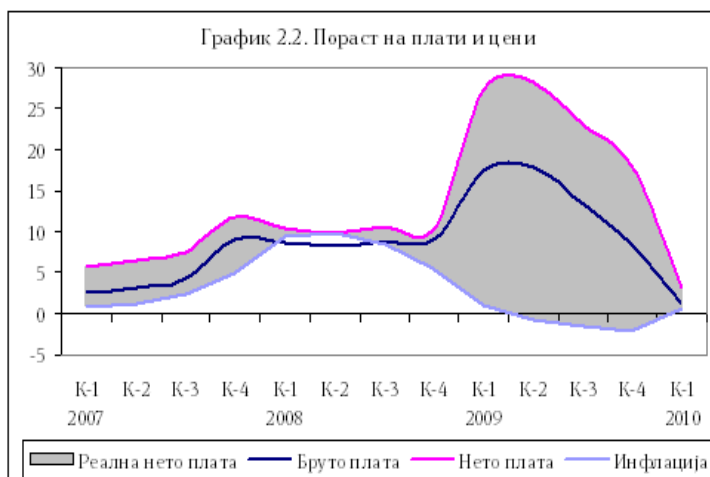
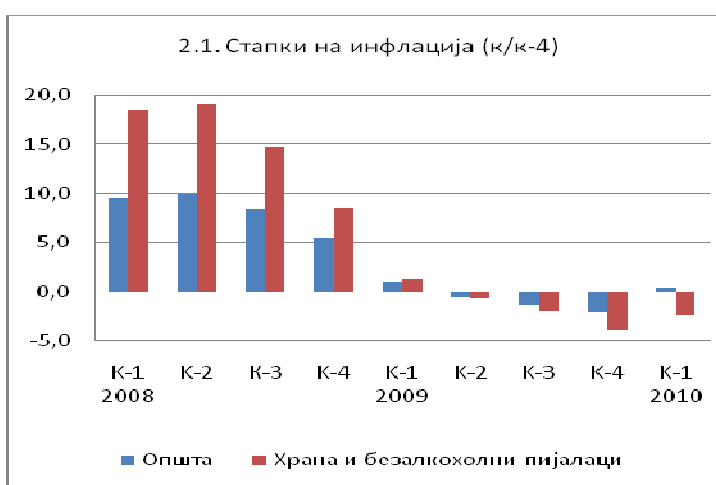
2. Цени, трошоци и продуктивност

Стапката на инфлација, мерена според индексот на трошоци на живот во К-1-2010 изнесува 0,4% во однос на истиот квартал од претходната година. Најголем раст на цените од 4,9% е забележан кај категоријата Домување, главно заради растот на цените за Огрев и осветлување (8,7%). Цените за Сообраќајни средства и услуги се повисоки за 4,0% во однос на К-1-2009, а раст остварија и цените за Хигиена и здравје, од 1,2%, исто колку и цените за Тутун и пијалаци. Од друга страна, намалување на цените е регистрирано кај Исхраната - пад од 2,4%, Облека и обувки (-0,4%), Хотели и ресторани (-0,4%), Култура и разонода (-0,1%) и кај категоријата Останати услуги (-2,3%).

Базичната инфлација (која го исклучува ефектот на храната и енергијата) има опаѓачки тренд. Имено, истата во К-1-2010 е негативна и изнесува -0,2%, споредено со -0,7% во претходниот квартал.

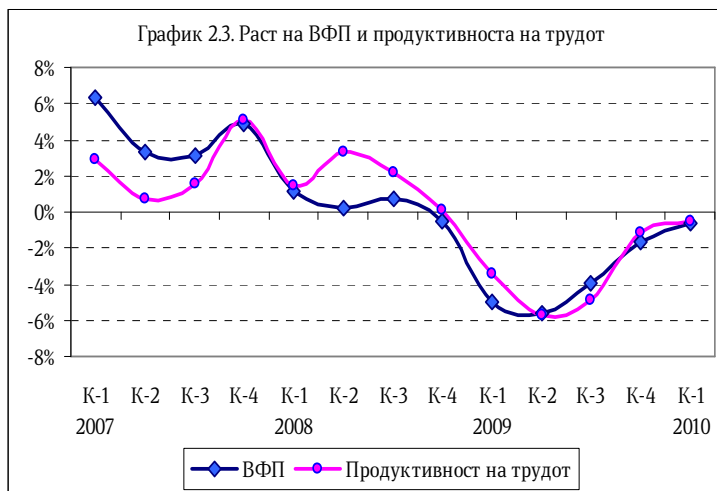
Цените на мало во К-1-2010 година бележат пораст од 1,9% споредено со истиот квартал од претходната година. Пораст на цените е остварен во категоријата Индустриски производи (4,1%), при што позабележителен е порастот на индустриски непрехранбени производи (6,6%). Пораст бележат и цените на Пијалаци (1,7%) и Тутунот (0,6%). Од друга страна, цените се намалија во категоријата Земјоделски производи за дури 6%, при што највисок е падот на цените на свежите јајца и свежото овошје, од 13,0% и 10,9%, соодветно. Вредноста на потрошувачката кошница за исхрана и пијалаци за едно четиричлено домаќинство, пресметана врз основа на цените на мало, е повисока за 3,6% во однос на претходниот квартал, додека во однос на К-1-2009 истата е пониска за 4,2%. Вредноста на потрошувачката кошница во К-1-2010 претставува 60,4% од просечната нето плата.

Просечната **нето плата** во К-1-2010 е повисока од истиот квартал претходната година номинално за 3,3%, додека просечната **брuto плата** забележа побавен номинален раст од нето платата, од 1,1%, како резултат на намалените стапки на социјални придонеси. Умерената стапка

на инфлација услови растот на нето и бруто платата реално да биде понизок, изнесувајќи 2,8% и 0,6%, соодветно (површината со сенка на График 2.2).

Во К-1-2010 продолжи трендот на намалување на **продуктивноста**, кој започна во последниот квартал од 2008 година (види График 2.3). Продуктивноста на трудот во К-1-2010 е намалена за 0,5% споредено со истиот период лани, но се забележува тенденција на постепено подобрување. Падот на продуктивноста е резултат на намалувањето на

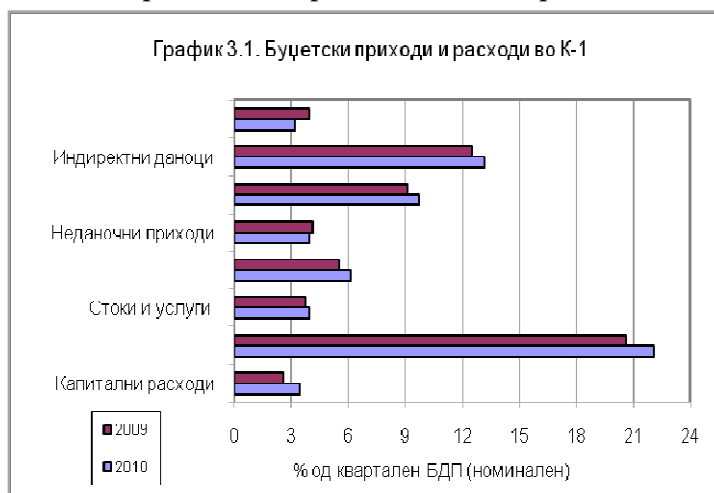

на економската активност во К-1-2010, иако истото беше придружено и со пад на вработеноста. Вкупната факторска продуктивност (ВФП) бележи нешто поголемо намалување од продуктивноста на трудот, односно -0,6% (види График 2.3). Падот на ВФП се должи, пред се, на релативно пониското намалување на физичкиот капитал и човечкиот капитал.

3. Фискален сектор

Како пост-кризна година, во 2010 година се очекува да дојде до постепено закрепнување на економијата и остварување на позитивна стапка на раст. Сегашните податоци за првиот квартал во 2010 година покажуваат дека реалниот БДП забележа пад од -0,9% (во К-4-2009 година е забележан раст од 1,2%, а за цела 2009 година стапката на пад е ревидирана на -0,5%), што потврдува дека економските политики поставени за време на кризата и четирите пакети антикризни мерки донесени од Владата на Република Македонија и спроведени во 2009 година помогнаа македонската економија да ја помине кризата со најмали можни последици.

Пониското остварување на буџетските приходи (91,8% исполнување) во К-1-2010, придружено со релативно повисоки буџетски расходи

придонесе за **дефицит на Буџетот на Република Македонија**² од 4.099 милиони денари или 4,4% од БДП за К-1 (1% од вкупниот годишен БДП). И во првиот квартал 2010 година продолжи да се води контрациклична фискална политика насочена кон ублажување на последиците од светската економска криза врз нашата економија и задржување на макроекономската стабилност. Притоа може да се констатира дека не беше загрозувана фискалната одржливост на земјата, како и монетарната стабилност поради емисијата на државните записи.

Вкупните буџетски приходи на Буџетот на Република Македонија се пониски за 5,7% споредено со истиот квартал од претходната година, главно поради пониското остварување на даночните приходи за 7,6%, социјалните придонеси за 1,2%, додека неданочните приходи се пониски за 12%. Забавувањето на личната потрошувачка и падот на увозот, проследени со реформите во даночната сфера преземени заради ублажување на последиците од економската криза, резултираа со незначително пониска наплата кај речиси сите видови даночни приходи, што меѓу другото беше и причина за ребаланс на буџетот. Значајно е што приходите од ДДВ, кои претставуваат повеќе од половина (51,2%) од вкупните даночни приходи, во К-1-2010 се повисоки за 0,4% споредено со истиот квартал претходната година. Во структурата на бруто приходите од ДДВ се забележува незначително намалување на наплатата на ДДВ од прометот во земјата, согласно намалениот промет во трговијата, додека остварените ДДВ приходи по основ на увоз се зголемени за 1,8%. Исполнувањето на приходите по основ на ДДВ во К-1-2010 споредени со планот изнесува 105,2%. Приходите од акцизи се повисоки за 0,5% споредено со истиот квартал од претходната година. Падот на увозот, намалувањето и укинувањето на царинските стапки за сировини и машини за одредени производи, како и намалување на царинските стапки согласно преземените меѓународни обврски пропишани со Договорите за слободна трговија, предизвикаа пониска наплата на царински давачки (од 16,9%).

Во рамки на директните даноци, значителен пад од 56,0% има, очекувано, кај данокот на добивка, имајќи предвид дека од јануари 2009 година единствено се оданочува добивката која се распределува за дивиденда. Приходите од персоналниот данок на доход се повисоки за 4,0% и покрај намалената основица, а забележан е висок пад на приходите по основ на капитални добивки. Во структурата на овие приходи, вообичаено, најголем дел се остварени од данокот од плати и други лични примања од работен однос, и тоа 72,0%, потоа следуваат данок на примања остварени по основ на договор за дело 8,2%, приходи од капитал 3,6%, данок на доход од приход на капитални добивки 3,6%, приходи остварени од имот и имотни права 3,8%, додека учеството на приходите по другите основи во структурата е релативно пониско. Наплатата на социјалните придонеси е пониска за 1,2%, при што намалување на наплатата се забележува кај сите видови социјални придонеси, но најголемо е кај придонесите за вработување за 8,9%. Неданочните приходи, кои претставуваат 12,4% од вкупните буџетски приходи, во К-1-2010 се со помало остварување за 12% на годишна основа.

2 Го опфаќа Централниот буџет и Буџетот на фондовите

Во К-1-2010 вкупните **буџетски расходи** се повисоки за 1,2% споредено со истиот квартал од претходната година. **Тековните расходи**, кои претставуваат 90,4% од вкупните расходи, се намалија за 0,8% (32,5% од БДП). **Капиталните расходи** кои учествуваат со 9,6% во вкупните расходи се повисоки за 24,5% на годишна основа, и претставуваат 3,5% од БДП во овој квартал. Реализацијата на капиталните расходи заклучно со март изнесува 14,1% од вкупно планираните средства за оваа година. Во рамки на тековните расходи, трансферите се пониски за 0,5% на годишна основа, учеството на категоријата Други трансфери изнесува 23,2% (овде се вклучени и трансферите кон локалната власт). Расходите за стоки и услуги се намалија за 0,9%, додека расходите за плати и надоместоци се повисоки за 3,3%. Расходите за каматни плаќања се намалија за 55,7%, при што расходите по камати на домашен долг забележаа пад од 28,8%, а каматите за странскиот долг се намалија за 65,9%.

Во наредниот период се очекува буџетските приходи да се реализираат со подобра динамика од претходниот период, паралелно со планираниот раст за цела 2010, за што ќе придонесе и новиот четврти пакет на мерки за надминување на кризата. Од друга страна, се очекува извршувањето на јавните инвестиции да се интензивира за да се поттикне економскиот раст. Според тоа, планираниот дефицит од 2,8% од БДП во 2010 година изгледа остварлив.

Фискалното оптоварување, мерено како утврден дел на буџетски приходи³ во однос на номинален БДП, во К-1-2010 изнесува 28,3% и претставува намалување за 0,3 п.п. во однос на К-4-2009. Вкупните буџетски расходи претставуваат 35,9% од БДП, што е за 1,7 п.п. повисоко остварен износ во однос на К-4-2009.

Вкупниот јавен долг⁴ на крајот на К-1-2010 изнесува 32,7% од БДП, што претставува зголемување за 0,6 п.п. во однос на К-4-2009 година. Ваквиот раст се должи на зголемување на домашниот јавен долг за 14,3%, додека надворешниот јавен долг е зголемен за 1,4% во однос на К-4-2009 година. Така, учеството на домашниот јавен долг се зголеми на 38,3% (График 3.2). Ваквата состојба укажува дека дополнителното задолжување, што е неминовно за водење поекспанзивна фискална политика при забавен економски раст, било надворешно или внатрешно, не би ја загрозило фискалната одржливост, при што е неопходна координација со монетарната политика.

3 Вклучува даночни приходи, социјални придонеси и административните такси и давачки

4 Според GFS методологија

Здравата фискална политика е еден од Мастришките критериуми за конвергенција, така што границите се поставени на 3% од БДП буџетски дефицит и 60% од БДП за долгот.

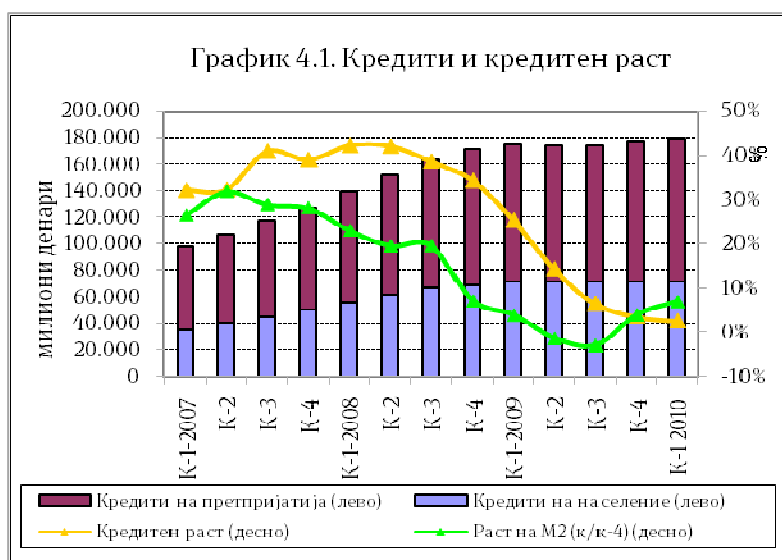
Државниот долг, кој не го вклучува долгот на НБРМ и јавните претпријатија, на крајот на К-1-2010 е зголемен на 25,2% од БДП, односно за 0,9 п.п. споредено со К-4-2009 година. Ваквото движење е резултат на зголемувањето на долгот на Централната влада (за 0,3%) поради растот на надворешното задолжување. Од друга страна, забележано е зголемување на долгот на НБРМ за 35,0%, што предизвика намалување на учеството на државниот долг во вкупниот јавен долг за 4,0 п.п. (учеството во К-1 изнесува 71,0%).

4. Монетарно-финансиски движења⁵

На крајот на К-1-2010 **примарните пари** забележаа пад од 4,3% во однос на претходниот квартал и раст од 19,8% на годишно ниво. Во К-1-2010 **монетарниот агрегат М1** е намален за 3,7% во однос на К-4-2009, доминантно како резултат на падот на готовите пари во оптек од 8,7%, но и падот на депозитните пари од 1,5%. На годишна основа паричната маса М1 е повисока за 7,4%. Пошироките монетарни агрегати **М2** и **М4**, во К-1-2010 бележат умерено зголемување во однос на претходниот квартал (0,6% и 1,7%, соодветно), додека на годишно ниво М2 и М4 бележат раст од 7% и 10,7%, соодветно.

Кредитите на приватниот сектор

продолжуваат да го забавуваат интензитетот на пораст. Така, во К-1-2010 тие бележат забавен пораст од 2,5% во однос на К-1-2009 (наспроти 14,3% и 6,4% и 3,5%, соодветно во претходните три квартали). Секторската анализа упатува на благо интензивирање на динамиката на раст на кредитите на претпријатијата во К-1-2010 на 4,1% во однос на К-1-2009 (2,3% на квартална основа), додека кај кредитите за домаќинствата растот и понатаму продолжува да забавува и изнесува само 0,6%.

⁵ Почнувајќи од К-1-2009 анализите се прават врз основа на податоците усогласени со новиот Сметковен план за банки кој важи од јануари 2009 година

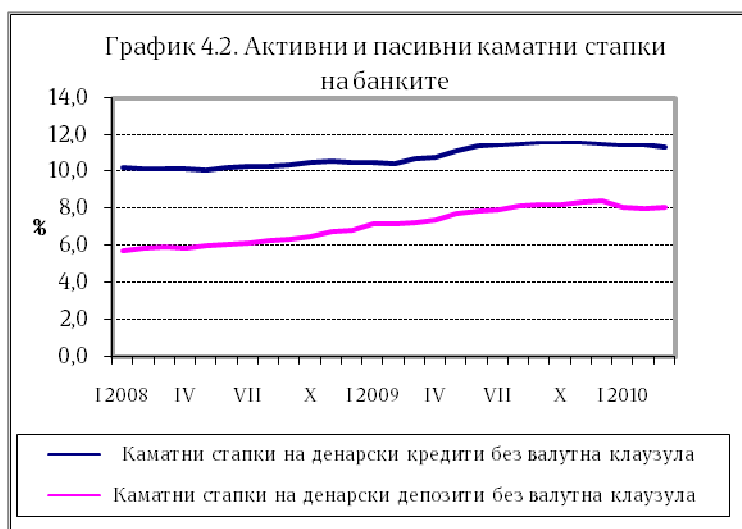
Кредитите на приватниот сектор во однос на номиналниот БДП⁶ изнесуваат 42,0% во К-1-2010, што претставува пад од 1,1 п.п. во однос на претходниот квартал.

Вкупниот **депозитен потенцијал**⁷ на приватниот сектор продолжува да засилено да расте во К-1-2010, при што порастот на годишно ниво изнесува 11,4% (наспроти 7,1% во К-4-2009). Во однос на претходниот квартал вкупните депозити се повисоки за 2,6%. Притоа, кварталниот раст на депозитниот потенцијал се должи доминантно на депозитите во домашна валута, кои регистрираат пораст од 3,2% во однос на К-4-2009, но и депозитите во странска валута, кои имаат голем придонес со пораст од 2%. Анализирани од секторски аспект, во К-1-2010, депозитите на домаќинствата се зголемија за 19,9% во однос на К-1-2009, додека депозитите на претпријатијата го ублажија падот на 5,5% (16,4% во К-4-2009). Во однос на К-4-2009, депозитите на домаќинствата се повисоки за 5%, додека депозитите на претпријатијата се пониски за 3,8%.

Како резултат на намалените притисоци на девизниот пазар, како и подобрените очекувања на НБРМ, **каматната стапка на благајничките записи на НБРМ** во К-1-2010 беше повеќекратно намалена, кумулативно за 2 п.п., односно од 8,5% на 6,5%. Европската централна банка уште од вториот квартал од 2009 година (од мај) не изврши промена на референтната каматна стапка и истата на крајот од К-1-2010 се задржа на ниво од 1%.

Просечната пондерирана каматна стапка на денарските кредити на крајот на К-1-2010 изнесува 9,8%, односно се намали за 0,4 п.п. во однос на претходниот квартал. Каматната стапка на девизните кредити изнесува 7,3%, што претставува пад од 0,3 п.п. во однос на минатиот квартал и пад од 0,1 п.п. во однос на истиот квартал лани. Наспроти кварталниот пораст во изминатите неколку квартали, просечната каматна стапка на денарските депозити на крајот на К-1-2010 остана непроменета во однос на претходниот квартал (7,5%), додека во однос на К-1-2009 истата е повисока за 0,9 п.п.. Каматната стапка на девизните депозити беше намалена за 0,2 п.п. во однос на минатиот квартал и изнесува 3,2%.

Македонскиот берзански индекс МБИ-10, како агрегатен показател на берзанските движења, забележа пад од 8,6% во однос на претходниот квартал. Во однос на К-1-2009, МБИ-10 бележи висок раст од 38,6%. Вкупниот промет

⁶ Процент податок

⁷ Депозитите вклучуваат и пресметана камата

реализиран на Македонската берза во К-1-2010 бележи квартален пад од 52,5%, а во однос на К-1-2009 падот изнесува 34,1%.

5. Надворешен сектор и платен биланс

Според статистичките податоци изразени во евра (f.o.b. основа), во првиот квартал од 2010 година, продолжи намалувањето на извозот и увозот на стоки започнато во последниот квартал од 2009 година. Ефектот од падот на извозот продолжи да се пренесува врз увозната побарувачка поинтензивно, при што во овој квартал увозот на стоки бележи повисока негативна стапка од 19%, додека извозот се намали за 2% во однос на последниот квартал од минатата година. Ваквата тенденција укажува дека надворешно-трговските ризици во првиот квартал годинава се уште не се елиминирани.

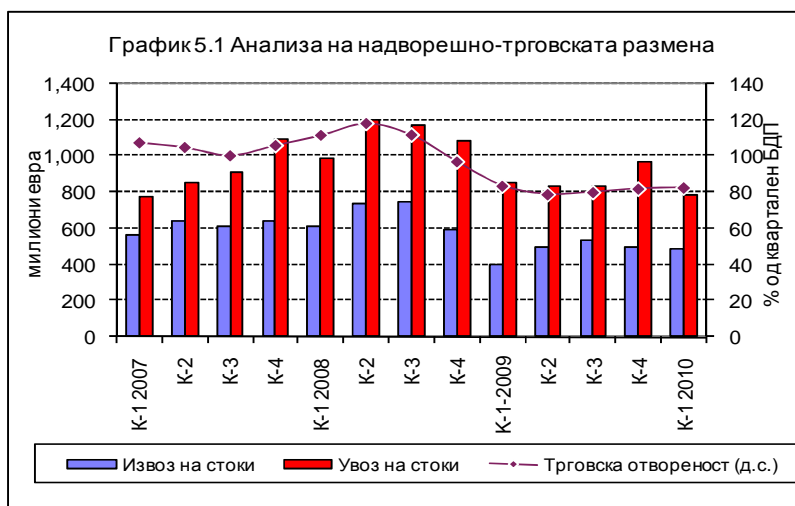
Анализирано на годишно ниво, при значителен раст на извозот за 20,4% и истовремено намалување на увозот за 8%, вкупната надворешно-трговска размена, изразено во евра, за прв пат по една година бележи раст од 1,1%, што во добар дел се објаснува со ниската споредбена основа. **Анализирано по сектори на СМТК (Стандардна меѓународна трговска класификација)**, позитивни движења во извозот во првиот квартал се забележуваат кај: извозот на производи за храна за 24,8%, пијалоци и тутун за 55,4% (како резултат на растот на извозот на тутун и преработки од тутун), извозот на суровини освен гориво за 2 пати, (метална руда и метални отпадоци), минерални горива и мазива за 34,5% (нафта и производи од нафта), хемиски производи за 55,6% и производи класирани по материјалот 17,7% (железо и челик), додека поради намалениот извоз на облека и на индустриски и електро машини, негативни поместувања забележуваат секторите -машини и транспортни уреди и -други разни готови производи.

Кај увозот на стоки, речиси сите групи на производи според СМТК бележат негативна стапка на раст во К-1-2010 година. Притоа, најголем пад на увозот е забележан кај категориите: машини и транспортни уреди (-27,7% или 64 милиони евра), минерални горива и мазива (-18,5% или 30,6 милиони евра), суровини (-38,5%), животински и растителни масла (-36,8%) и производи класифицирани според материјалот (-41,7%). Во анализираниот период позначајно позитивно поместување од 22,7% или 20 милиони евра оствари категоријата хемиски производи. Неповолност претставува намалувањето на увозот на инпути кои ги користат извозно-ориентираните сектори, односно делот од т.н. увозна компонента на извозот, што има негативен ефект врз опоравувањето на нивното вкупно производство.

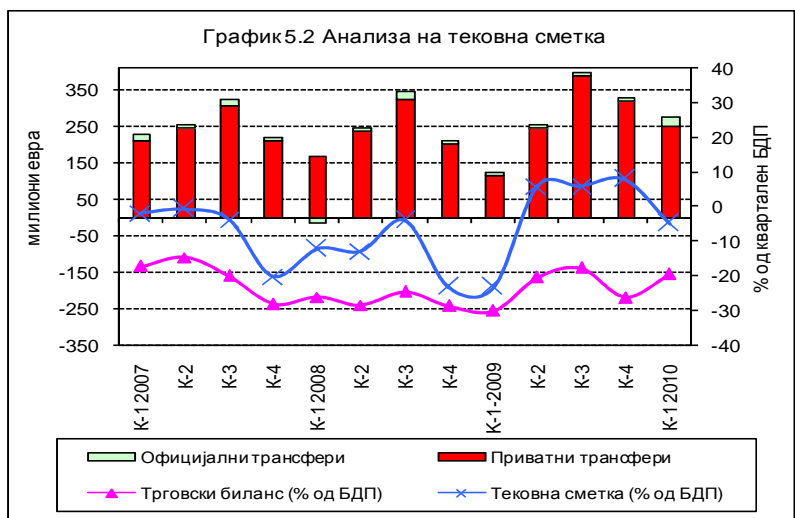
Трговската отвореност на Република Македонија во К-1-2010 изнесува 82,8% со што продолжува трендот на раст во однос на претходните квартали и сведување на стапката на отвореност на нивото остварено во првиот квартал лани. Ова

доминантно се должи на минималниот годишен раст на вкупниот обем на надворешно-трговската размена (1,1%) во однос на истиот квартал од претходната година.

Обемот на размена со ЕУ во К-1-2010 изнесува 55,9% од вкупната трговска размена на Република Македонија и во однос на К-1-2009 бележи пораст од 2,9 п.п.. Извозот во Европската Унија бележи силен раст од 22%, а увозот бележи забавен пад од 4%, во однос на истиот период од 2009 година. По Германија, најзначајни надворешно-трговски партнери на Македонија остануваат Грција и Србија, при што обемот на размена во К-1-2009 е 16% од вкупната размена. Во К-1-2010 година, 60% од македонскиот извоз беше реализиран на пазарите на Германија, Косово, Бугарија, Грција и Италија. Како резултат на паралелното брзо намалување на извозот и увозот на стоки, во К-1-2010, **трговскиот дефицит** (-296,4 милион евра)

бележи значително позитивно поместување во однос на претходниот квартал и претставува -19,5% од кварталниот БДП. Нагорниот тренд на **нето-тековните трансфери**, започнат во вториот квартал од 2009 година, беше прекинат во К-1-2010 година, истите изнесуваат 258,9 милиони евра и сведени се на речиси исто ниво во однос на К-2-2009, а во однос на претходниот квартал (К-4-2009) се намалени за 24,5% или 84 милиони евра, што се должи на пониските приватни трансфери кои се доминантна и движечка

компонента на тековните трансфери (95%). По пролабучувањето на **дефицитот на тековната сметка** во последниот квартал од претходната година, во К-1-2010 истиот оствари значително намалување за 47% (66 милиони евра) во однос на претходниот квартал и изнесува -4,8% од кварталниот БДП. Ваквото намалување на дефицитот на тековната сметка во најголем дел се должи на намалениот трговски дефицит во однос на претходниот квартал.

Извештајот го подготви

Министерство за финансии

Сектор за макроекономска политика

www.finance.gov.mk

Одговорни

М-р Анита Поповска

Анета Ацевска

Неџати Куртиши

Копринка Сапунова

Сами Асани

Супервизија

Снежана Делевска

Скопје, јули 2010